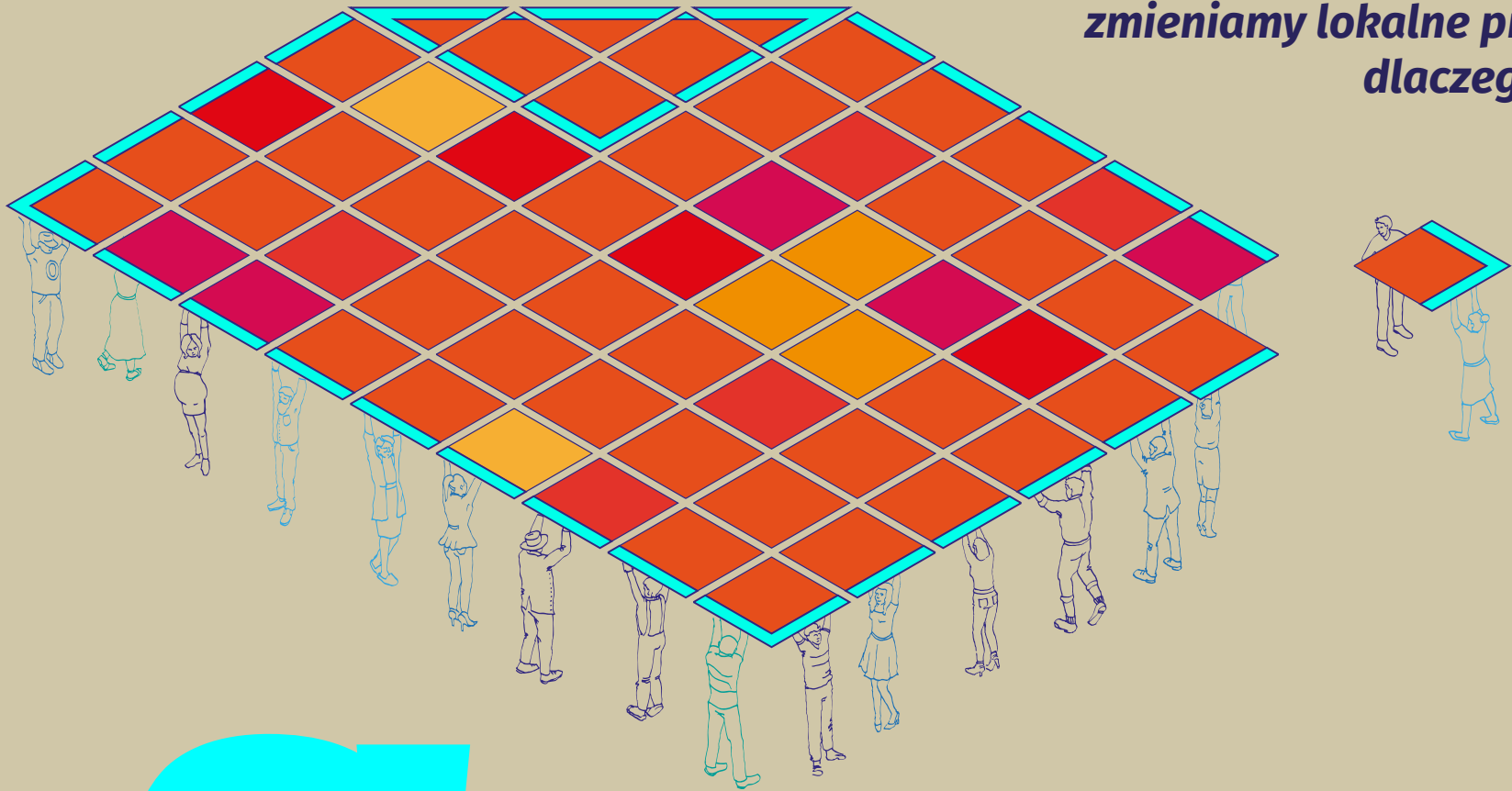

**zmieniamy lokalne prawo?
dlaczego nie!**

**JAK WPROWADZIĆ
OBYWATELSKĄ
INICJATYWĘ
UCHWAŁODAWCZĄ
w swojej miejscowości**

**MamPrawo
Wiedziec.pl**

MamPrawoWiedziec.pl

Wydawca:

Stowarzyszenie 61
ul. Szpitalna 5/5
00-031 Warszawa

Stowarzyszenie
Akcja Konin
ul. 3 Maja 1-3,
62-500 Konin

Stowarzyszenie Kaliska
Inicjatywa Miejska
ul. św. Stanisława 6/5a
62-800 Kalisz

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

POLISH-AMERICAN
FREEDOM FOUNDATION

FUNDACJA INICJATYW
obywatelskich
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Dzięki obywatelskiej inicjatywie uchwałodawczej możemy zmieniać rzeczywistość na co dzień, a nie tylko raz na kilka lat przez udział w wyborach.

*Waldemar Duczmał, prezes Stowarzyszenia Akcja Konin
i entuzjasta społecznej partycypacji*

Wprowadzenie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej było krokiem w kierunku uczyniania miasta bardziej otwartym na mieszkańców. Skuteczność obywatelskiej inicjatywy polega na tym, że rady miast i gmin mają obowiązek zajmować się złożonymi w tej formule projektami.

*Dariusz Wilczewski, były radny i były wiceprezydent Konina,
inicjator wprowadzenia obywatelskiej inicjatywy
uchwałodawczej w swoim mieście*

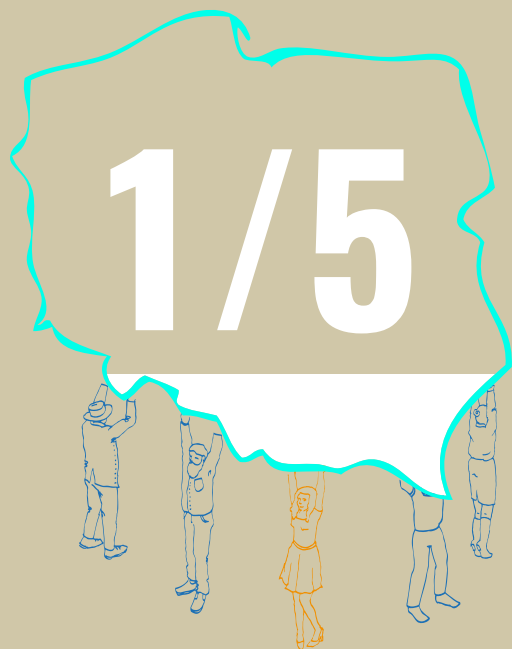

Kto pisze uchwały w sprawach Twojej najbliższej okolicy?

Zgłaszają je **wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast albo radni.**

Są jednak gminy, w których uchwały mogą pisać **mieszkańcy** dzięki obywatelskiej inicjatywie uchwałodawczej.

O obywatelską inicjatywę uchwałodawczą zapytaliśmy urzędników ze wszystkich samorządów. Odpowiedzieli nam pracownicy 1385 z 2 875 urzędów gmin, powiatów i województw. Czego się dowiedzieliśmy?

TYLKO JEDNA PIĄTA SAMORZĄDÓW DAJE MIESZKAŃCOM PRAWO DO ZGŁASZANIA WŁASNYCH PROJEKTÓW USTAW

- Jak dotąd 271 gmin, 20 powiatów i 1 województwo wprowadziło obywatelską inicjatywę uchwałodawczą.
- 10 gmin planuje wprowadzić obywatelską inicjatywę uchwałodawczą w najbliższym czasie.

CO UDAŁO SIĘ UCHWALIĆ Z INICJATYWY MIESZKAŃCÓW?

- w **Jaworznie** z inicjatywy mieszkańców radni wprowadzili budżet obywatelski
- w **Koninie** inwestor, który zbuduje centrum handlowe, nie będzie mógł w żaden sposób ruszyć ponad 200-letniego dębu – pomnika przyrody
- mieszkańcy **Ciechanowa** będą mogli sprawdzić w BIP-ie, jak głosowali ich radni
- w **Gorzowie Wielkopolskim** powstaną pomniki Wincentego Witosa oraz Żołnierzy Wyklętych
- w **Głogowie** z inicjatywy kibiców Chrobrego dwa ronda dostały nazwy Żołnierzy Wyklętych i Orłąt Lwowskich
- seniorzy z **Torunia** mogą wyrobić Toruńską Kartę Seniora
- seniorzy i rodziny wielodzietne z **Katowic** otrzymają zniżki na wybrane usługi miejskich instytucji i prywatnych przedsiębiorców, np. na bilety do kina, zakupy w sklepach, aptekach i restauracjach

Sprawdź w statucie swojej gminy, kto może zgłaszać projekty uchwał. Jeśli takiego prawa nie mają mieszkańcy, spróbuj wprowadzić obywatelską inicjatywę uchwałodawczą w swojej miejscowości.

JAK WPROWADZIĆ OBYWATELSKĄ INICJATYWĘ UCHWAŁODAWCZĄ?

1

Napisz **wniosek do rady gminy** (możesz też wnioskować do rady powiatu lub sejmiku województwa) o ustanowienie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej. Musi go podpisać **co najmniej jedna osoba**.

2

Przekonuj do swojego pomysłu jak najwięcej osób: mieszkańców, aktywistów, organizacje pozarządowe, dziennikarzy, prezydenta/burmistrza/wójta, radnych – niech podpiszą się pod wnioskiem razem z Tobą!

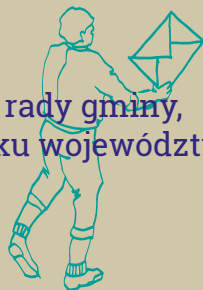
3

Do wniosku możesz dołączyć **projekt uchwały**, w którym zaproponujesz regulamin inicjatywy uchwałodawczej.

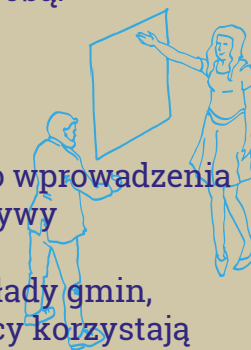
4

Wyślij **wniosek** do rady gminy, powiatu lub sejmiku województwa.

5

Przekonaj **radnych** do wprowadzenia obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej. Pokaż radnym przykłady gmin, w których mieszkańcy korzystają z tego prawa i korzyści jakie, czerpią z niego samorządy.

6

Poczekaj. W ciągu miesiąca otrzymasz odpowiedź na swój wniosek – dowiesz się czy radni będą rozpatrywać projekt wprowadzenia obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej.

Wniosek o wprowadzenie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej

Wprowadzenie obywatelskiej inicjatywy możesz zaproponować w formie **wniosku** (na końcu broszury znajdziesz jego wzór).

Najlepiej, jeśli podeprzesz wniosek **podpisami mieszkańców**. Ich zbieranie będzie formą edukacji i zachęci radnych do wprowadzenia Twojego pomysłu w życie.

Formularz do zbierania podpisów powinien mieć formę **tabeli**, w której muszą się znaleźć następujące dane:

IMIĘ (IMIONA) I NAZWISKO	ADRES ZAMIESZKANIA (MIEJSCOWOŚĆ, ULICA, NUMER DOMU, NUMER MIESZKANIA)	PESEL	PODPIS

W nagłówku zaznacz, że podpisy są zbierane
w sprawie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej
i załącz wniosek do formularza.

Jak napisać regulamin obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej?

Warto wiedzieć

Mieszkańców, którzy zgłaszają nowe uchwały, obowiązują takie same zasady jak prezydentów/burmistrzów/wójtów i radnych spisane w statucie miejscowości: projekt uchwały musi zawierać tytuł, podstawę prawną, postanowienia merytoryczne, termin i tryb wejścia w życie, uzasadnienie wraz z oceną skutków finansowych.

Aby wprowadzić obywatelską inicjatywę uchwałodawczą, rada gminy (rada powiatu lub sejmik województwa) musi zmienić statut i określić zasady składania i rozpatrywania obywatelskich projektów. Radni mogą przyjąć odrębną uchwałę z regulaminem obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej lub określić jej zasady bezpośrednio w statucie. Częściej stosuje się to pierwsze rozwiązanie.

Możesz przedstawić radnym propozycję regulaminu. Zaangażuj do tego mieszkańców i władze – łatwiej będzie później uzyskać ich poparcie.

Przygotowując projekt regulaminu, odpowiedz na kilka pytań:

Ile podpisów należy zebrać, aby zgłosić inicjatywę obywatelską?

Liczba podpisów pod projektem to najczęściej dyskutowany punkt przy wprowadzaniu inicjatywy obywatelskiej.

Są dwa sposoby, żeby ją określić:

- częściej stosowany, z minimalnym progiem podpisów, np:

- Drobin, 8,6 tys. mieszkańców
– 50 podpisów
- Legnica, 102 tys. mieszkańców
– 200 podpisów
- Rzeszów, 185 tys. mieszkańców
– 400 podpisów
- Warszawa, 1,7 mln mieszkańców
– 15 tys. podpisów

- procentowy, np:

- Łuków, 10 proc. mieszkańców wpisanych do rejestru wyborców
– ok. 3100 mieszkańców
- Ełk, 1 proc. mieszkańców posiadających czynne prawo wyborcze
– ok. 600 mieszkańców

Co się dzieje po złożeniu obywatelskiego projektu?

Kiedy mieszkańcy zgłoszą projekt, radcy prawni sprawdzą jego zgodność z przepisami, zaopiniuje go prezydent (burmistrz lub wójt), muszą się z nimi zapoznać radni, projekt musi być przedyskutowany na komisjach.

W regulaminie możesz zaproponować terminy, np. ile dni ma wójt/burmistrz/prezydent na zaopiniowanie projektu, w jakim terminie projekt mieszkańców musi zostać omówiony na sesji rady gminy.

Co dzieje się z projektem uchwały, jeśli nie spełnia wymogów formalnych?

W regulaminie możesz przewidzieć możliwość poprawienia projektu bez konieczności ponownego zbierania pod nim podpisów. Określ też jaki zakres zmian jest dopuszczalny.

Nie musisz sam wymyślać całego regulaminu od nowa

Możesz skorzystać z gotowych rozwiązań innych miejscowości, np:

- Konin: <http://bit.ly/2hvQ1ko>
- Opole: <http://bit.ly/2hMAHib>
- Siemiatycze – zmiany wpisane bezpośrednio w statucie miasta: <http://bit.ly/2gZwUOZ>

CZY WIESZ, ŻE...

- Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza najdłużej funkcjonuje w Toruniu. Od 1991 r. mieszkańcy zgłosili tam 53 inicjatywy. Rada miasta uchwaliła 11 inicjatyw mieszkańców, 14 odrzuciła, pozostałe zostały wycofane przez inicjatorów bądź niedopuszczone do głosowania ze względu na błędy formalne.
- Obrady radnych dzielnicy Wola w Warszawie dzięki inicjatywie obywateli (2000 podpisów) są od 2014 r. transmitowane i nagrywane.
- W Opolu 500 podpisów zebranych pod projektem w sprawie niewpuszczania do miasta cyrków ze zwierzętami zachęciło radę miasta do podjęcia uchwały w tej sprawie.
- Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza w warszawskiej dzielnicy Białołęka (3,5 tys. podpisów) zakończyła się budową szpitala, o który mieszkańcy walczyli od wielu lat.
- W Łodzi pod obywatelską inicjatywą uchwałodawczą trzeba było zgromadzić 6 tys. podpisów. Miejscy aktywiści zebrali tyle pod projektem uchwały, która zmniejszyła próg do tysiąca podpisów.
- W Zgierzu w 2012 r. grupa mieszkańców zaproponowała wprowadzenie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej z nietypowo określonym progiem podpisów pod projektem: liczba głosów zdobyta przez radnego, który uzyskał największe poparcie plus jeden - czyli 516 podpisów. Rada nie poparła pomysłu i nie udało się wprowadzić inicjatywy obywatelskiej.
- Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza jest korzystna także dla radnych: dostają informacje o sprawach ważnych dla mieszkańców, gotowe propozycje rozwiązań, często już skonsultowane, np. radni Gdańska odrzucili obywatelski projekt uchwały w sprawie cen wywozu śmieci. Skłonił on jednak samorząd do poszukiwania alternatywnych rozwiązań.

A co mówią przepisy?

Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza nie jest uregulowana na poziomie ustawowym. Brakuje przepisów, które bezpośrednio normują jej przyjęcie i zastosowanie.

Wprowadzenie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej do statutu gminy może nastąpić w oparciu o następujące artykuły:

Konstytucji RP:

Art. 4 ust. 1 i 2:

- 1) Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu
- 2) Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.

Art. 16:

Ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi z mocy prawa wspólnotę samorządową.

Art. 169 ust. 4:

Ustrój wewnętrzny jednostek samorządu terytorialnego określają, w granicach ustaw, ich organy stanowiące

Art. 3 ust. 1:

O ustroju gminy stanowi jej statut.

Art. 18 ust. 2:

- pkt 1. Do właściwości rady gminy należą wszystkie sprawy pozostające w zakresie działania gminy, o ile ustawy nie stanowią inaczej.
- pkt 2. Do wyłącznej właściwości rady gminy należy: 1) uchwalanie statutu gminy

Art. 22:

1. Organizację wewnętrzną oraz tryb pracy organów gminy określa statut gminy.
2. Statut gminy podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Art. 40 ust. 1:

Na podstawie upoważnień ustawowych gminie przysługuje prawo stanowienia aktów prawa miejscowego obowiązujących na obszarze gminy.

ustawy o samorządzie gminnym:

Co o obywatelskiej inicjatywie uchwałodawczej mówią praktycy?

W mojej opinii to bardzo dobry pomysł. Włączenie mieszkańców w proces uchwałodawczy to budowanie społeczeństwa obywatelskiego odpowiedzialnego za sprawy miasta. Dla mnie bliskie są sprawy edukacji, sportu, kultury naszego miasta. Jestem przekonany, że środowiska sportowe, naukowe, turystyczne, edukacyjne poprzez swoją aktywność uchwałodawczą wprowadziłyby wiele dobrych rozwiązań.

**Leszek Pożyczka, radny PiS w Radomiu
(nie ma tam jeszcze obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej)**

Dyskusje, negocjacje i poszukiwanie kompromisów w sprawie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej trwały przeszło rok. Uczestnicy tych dyskusji początkowo byli wobec siebie nieufni, ale po kilku spotkaniach zaczęła się w miarę zgodna współpraca. Polityka to sztuka kompromisu – zaproponowana przez urząd miasta liczba podpisów wymaganych pod projektem uchwały zmalała z 500 do 150. Inicjatorzy początkowo chcieli 50.

**Jarosław Skórski, doradca prezydenta Olsztyna
ds. polityki prorodzinnej,
przewodniczący Rady Osiedla Zatorze w Olsztynie (150 podpisów)**

Pamiętam duży opór radnych przed wprowadzeniem obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej w Koninie. Myślę, że zabrakło edukowania wszystkich zainteresowanych stron. Rada miasta obawiała się kuriozalnych pomysłów ze strony mieszkańców. Jak się okazało, obawy były na wyrost. Już pierwszy zatwierdzony przez radę projekt (autorstwa Akcji Konin) został przyjęty przez radnych. Potem powstały następne. Przez ostatnie lata inicjatywa obywatelska w Koninie nie była nadużywana, a projekty odzwierciedlają zainteresowania mieszkańców. Pod projektami wystarczy zebrać 200 podpisów, ale z reguły inicjatorzy zbierają ich od 600 do nawet 1800. Nie chcę bić kolejnych rekordów, chodzi raczej o to, by dyskutować z jak największą liczbą mieszkańców o proponowanych projektach.

**Damian Kruczkowski, wiceprezes
Stowarzyszenia Akcja Konin (200 podpisów)**

Gdy radny nie spełnia złożonej przez siebie obietnicy wyborczej, możemy złożyć własny projekt uchwały w tej sprawie. Wtedy radny będzie musiał jasno zadeklarować swoje stanowisko głosując za projektem lub przeciw niemu.

**Marcin Wichert, aktywista miejski,
jeden z pomysłodawców wprowadzenia
obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej w Starogardzie Gdańskim
(pod inicjatywą wymaga się tam obecnie 200 podpisów)**

Przykładowy wzór wniosku do władz gminy w sprawie wprowadzenia obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej

Przewodniczący/ca Rady Gminy w...

Wniosek o ustanowienie w statucie gminy... obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej

Na podstawie art. 241 Kodeksu postępowania administracyjnego wnosimy o ustanowienie w Statucie gminy /miasta obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej.

Obywatelska Inicjatywa uchwałodawcza stanowi istotne uprawnienie urzeczywistniające realizację zasady pomocniczości określonej w preambule Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jest również istotnym narzędziem angażowania mieszkańców w sprawy wspólnoty samorządowej. Umożliwienie mieszkańcom zgłaszania projektów uchwał podnosi jakość działania samorządu terytorialnego, pozwala lepiej poznać potrzeby mieszkańców, wprowadzać w życie ich pomysły i przez to zwiększać poczucie odpowiedzialności za wspólnotę lokalną. Przyjęcie w statucie jednostki samorządu terytorialnego rozwiązania, które umożliwi mieszkańcom zgłaszanie własnych propozycji uchwał jest zgodne z brzmieniem art. 4 i 16 i 169 ust. 4. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z artykułami art. 3 ust. 1, art. 18 ust. 2 pkt 1, art. 22 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Nie bez znaczenia pozostaje również uznanie w treści Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego prawa obywateli do uczestnictwa w kierowaniu sprawami publicznymi za jedną z demokratycznych zasad.

Autorzy Karty wyrazili również przekonanie, że istnienie społeczności lokalnych wyposażonych w rzeczywiste uprawnienia stwarza warunki dla zarządzania skutecznego i pozostającego zarazem w bezpośredniej bliskości obywatela. Podobne rozwiązania zostały przyjęte przez rady wielu gmin i miast. Przykładem miasta, w którym inicjatywa uchwałodawcza funkcjonuje od 1991 roku może być Toruń. Obywatelskie inicjatywy uchwałodawcze przewidują również statuty powiatów i województw, np. powiatu piaseczyńskiego, Poznania (miasto na prawach powiatu) czy województwa lubuskiego.

W związku z powyższym zwracamy się z wnioskiem o wprowadzenie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej w statucie naszej gminy.

Jeżeli wniosek zyska uznanie Pana/Pani Przewodniczącego/Przewodniczącej, wyrażam/y gotowość spotkania się, aby omówić szczegółowe rozwiązania regulujące funkcjonowanie obywatelskiej inicjatywy uchwałodawczej w naszej gminie.

Z poważaniem

...

Boje o inicjatywę uchwałodawczą dla mieszkańców w Złotorzy trwały ponad rok. Udało się ją wprowadzić wiosną 2015 roku. Nie potwierdziły się obawy radnych, że będą musieli analizować dziesiątki pomysłów mieszkańców. Inicjatywa była wykorzystana tylko dwa razy (w obu przypadkach były zaangażowane miejscowe organizacje pozarządowe). Jedna dotyczyła połączenia szkoły podstawowej z Gimnazjum, a druga nadania honorowego obywatelstwa zasłużonym mieszkańcom. Może w przyszłości mieszkańcy będą z niej częściej korzystać?

*Kamila Nankiewicz, aktywistka miejska w Złotorzy
(podpisy 0,5 proc. mieszkańców miasta – blisko 70 osób)*